

Welzijn, Jeugdzorg, Kinderopvang

Factsheet arbeidsmarkt

13 maart 2017

Werkgelegenheid: omvang en ontwikkeling

Drie verschillende branches met sociaal-agogische werkzaamheden

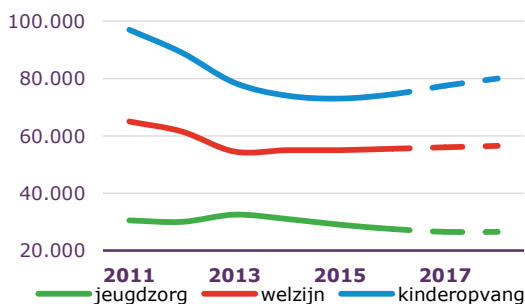
Binnen de sector worden drie branches onderscheiden:

- Welzijn
- Jeugdzorg
- Kinderopvang

Gemeenschappelijk kenmerk vormen de **sociaal-agogische werkzaamheden** gericht op de verzorging, hulpverlening en/of ondersteuning aan (hulpbehoevende) groepen in de maatschappij.

De sector Welzijn, Jeugdzorg en Kinderopvang wordt ook wel afgekort tot **WJK**. Er werken in totaal ca. 158.000 werknemers.

Ontwikkeling aantal werknemers WJK 2012-2016; prognose tot 2018

Bron: FCB. Andere organisaties komen tot andere aantallen. Dit heeft te maken met gehanteerde bronnen en afbakeningen.

De omvang van de werkgelegenheid wordt in sterke mate bepaald door beleid en de beschikbare middelen:

- Zo daalde de werkgelegenheid in de kinderopvang onder andere door het verhogen van de bijdrage die ouders en werkgevers sinds 2012 moeten betalen, maar ook de hoge werkloosheid en een daling van het aantal kinderen heeft geleid tot vraaguitval. Vanaf 2016 geeft het kabinet weer meer uit aan verhoging van de kinderopvangtoeslag en stijgt het aantal jonge kinderen weer.
- De welzijnsbranche wordt gekenmerkt door een terugtrekkende overheid. De sector wordt hoofdzakelijk gefinancierd door gemeenten en had met name tot 2013 te maken met bezuinigingen. De burger wordt aangespoord zelf initiatieven te nemen. Sindsdien vergt bijvoorbeeld vluchtelingenopvang weer meer inzet.
- De jeugdzorg is sinds 2015 gedecentraliseerd naar gemeenten. Hulp moet vooral preventief zijn en niet zwaarder dan nodig. Dit gaat gepaard met een korting op budgetten.

Activiteiten per branche Aantal werknemers in 2016

Welzijn: 55.500 werknemers

Opbouwwerk, maatschappelijk werk, schuldhulpverlening, sociaal raadslieden, jongeren-/ouderenwerk, vluchtelingenopvang, Peuterspeelzalen

Jeugdzorg: 27.500 werknemers

Jeugd- en opvoedhulp, kindbescherming, jeugdreclassering

Kinderopvang: 74.500 werknemers

Dagopvang (0-4 jaar), Buitenschoolse opvang (4-12 jaar), zowel kindcentra als gastouderopvang

De **kinderopvang** is qua werkgelegenheid de grootste branche. Het aantal werknemers is in de periode 2011-2015 sterk gedaald tot 73.000. Sindsdien groeit het aantal banen. In 2017 kent de sector naar verwachting 77.500 werknemers.

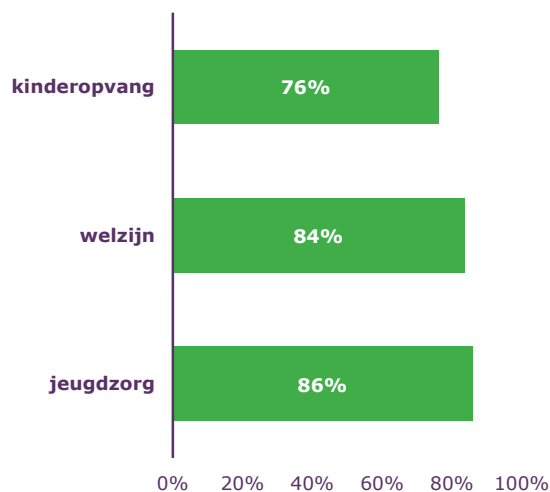
Ook de werkgelegenheid in **welzijn** is gekrompen sinds 2011. Het aantal werknemers stijgt weer licht sinds 2013. Verwachting voor 2017: 56.000 werknemers.

In de **jeugdzorg** groeide de werkgelegenheid nog tot 2013. Sindsdien is een sterke daling zichtbaar. In 2017 zijn er naar verwachting 26.500 werknemers.

Werkgelegenheid: kenmerken

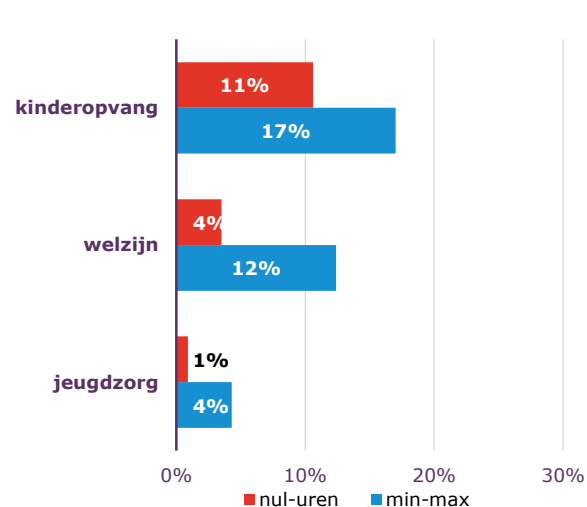
Aandeel vast contract

Werknemers 2015

Aandeel nuluren- en min-maxcontracten

Verspreid over vaste en tijdelijke contracten

Bron: AZW Werknemersenquête 2015

Veel vaste contracten maar niet altijd vaste uren

- Het overgrote deel van de werknemers werkt op een vast contract. Het aandeel vaste contracten is het grootst in de branches welzijn en jeugdzorg (84% en 86% van alle werknemers). Bij de overige contracten gaat het met name om contracten voor bepaalde tijd. Oproep- en uitzendcontracten komen minder vaak voor. In de welzijnsbranche werkt wel ruim één op de tien werknemers op een min-max contract (dit kan ook binnen een vast contract het geval zijn).
- De kinderopvang kent meer tijdelijke contracten. In 2015 werkte 76% van de werknemers op een vast contract. Tijdelijke contracten en oproep- of invalcontracten komen hier vaker voor. In deze branche hebben werknemers ook het vaakst een 'nul-uren-' of 'min-max' contract. In de kinderopvang werken daarnaast relatief veel zelfstandigen (vooral in de gastouderopvang).
- Er wordt daarnaast veel in deeltijd gewerkt, met name in de kinderopvang. Daar bedraagt het gemiddelde dienstverband 66% van een fulltime dienstverband. In welzijn en maatschappelijke dienstverlening is dit 75% en in de jeugdzorg 85%.

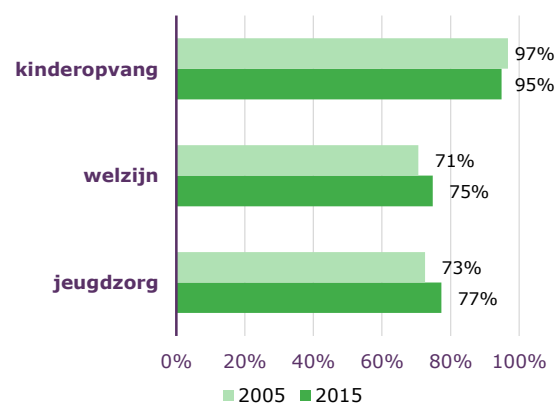
Bron: AZW werknemersenquête 2015 en AZW Arbeidsmarkttool 2016

Stijgend aandeel vrouwen in welzijn en jeugdzorg

In alle drie de branches zijn vrouwen duidelijk in de meerderheid:

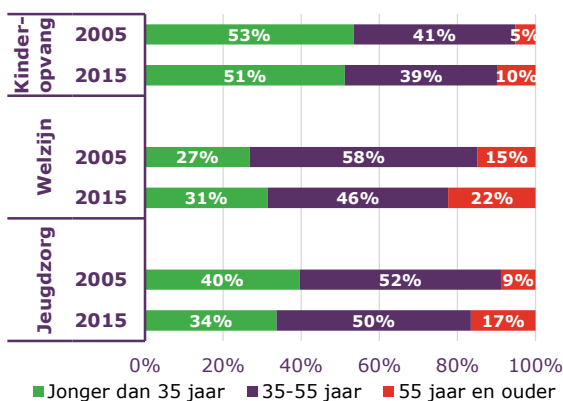
- In de kinderopvang werken vrijwel alleen vrouwen. Het aandeel mannen nam tussen 2005 en 2015 iets toe: van 3% naar 5%.
- In welzijn is driekwart van de werknemers vrouw. Opvallend is de lichte daling van het aandeel mannen tussen 2005 en 2015.
- Hetzelfde patroon is zichtbaar in de jeugdzorg: het aandeel vrouwen steeg licht tot ruim driekwart.

Aandeel vrouwen per branche 2005-2015

Bron: AZW info

Leeftijd werknemers 2005-2015

Bron: AZW info

Voornamelijk pedagogische en zorg- en welzijnberoepen

De sector kent twee grote beroepsrichtingen: 41% werkt in een **pedagogisch beroep**. Het gaat hier hoofdzakelijk om leidsters kinderopvang.

Daarnaast werkt ruim een derde (34%) in een **zorg- en welzijn beroep**. Grootste beroepsgroepen zijn maatschappelijk werkers, sociaal werkers en groeps- en woonbegeleiders.

Ruim één op de 10 werkt in een **economisch-administratief beroep**. Bijvoorbeeld medewerker secretariaat of medewerkers van de financiële administratie en personeelsafdeling.

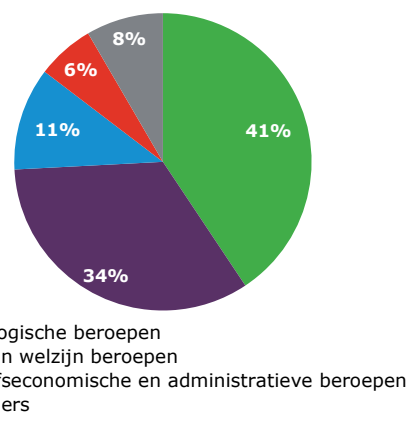
Vergrijzing in welzijn en jeugdzorg

De kinderopvang is een relatief jonge branche. Het aandeel werknemers dat jonger is dan 35 jaar daalde de afgelopen 10 jaar licht maar is nog steeds ruim de helft (51%). Het aandeel 55-plussers nam toe tot 10%.

In welzijn werken de meeste ouderen: het aandeel 55-plussers nam toe van 16 naar 22% van de werknemers. Opvallend is echter dat in deze branche ook het aandeel dat jonger is dan 35 jaar substantieel toenam.

In de jeugdzorg steeg het aandeel 55-plussers van 9% naar 17%. Daar daalde het aandeel dat jonger is dan 35 jaar.

Werkzame beroepsbevolking WJK 2 jaarsgemiddelde 2014/2015

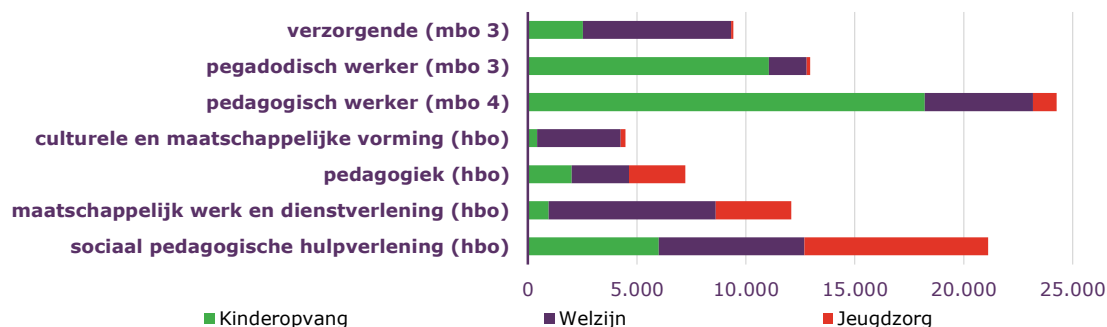

Bron: CBS, op verzoek van UWV

Voor een aantal veel voorkomende kwalificaties is te zien in welke branche ze het meeste voorkomen:

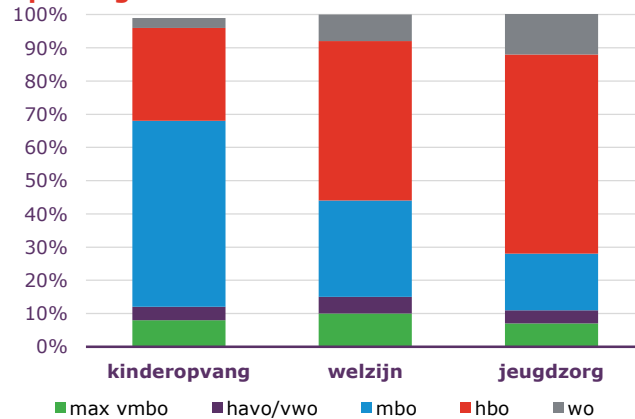
- Pedagogisch werkers werken hoofdzakelijk in de kinderopvang. Dit geldt nog sterker voor pedagogisch werkers op mbo-niveau 3 dan 4. Daarnaast werkt een deel van de pedagogisch werkers bij een welzijnsorganisatie.
- Op hbo-niveau werken pedagogen en sociaalpedagogisch hulpverleners ongeveer gelijk verdeeld over alle drie de branches.
- Hbo-functies in de richting maatschappelijk werk en dienstverlening en culturele en maatschappelijke vorming komen hoofdzakelijk voor in welzijn, en in minder mate in de jeugdzorg.
- Verzorgenden werken binnen WJK hoofdzakelijk in de welzijnsbranche (in de opvang van bijvoorbeeld dak- en thuislozen, (crisis)opvangcentra, instellingen voor begeleid wonen en sociale pensions). Het overgrote deel van de verzorgenden in Nederland werkt overigens in de Verpleging, verzorging en thuiszorg (dus buiten de WJK).

Meest voorkomende kwalificaties naar branche 2015

Bron: AZW arbeidsmarkttool 2016. Sommige kwalificaties komen ook veel voor in andere sectoren (met name de zorg).

Opleidingsniveau werknemers 2015

In de sector werken weinig laagopgeleiden. Dat is gezien de functiestructuur ook niet verwonderlijk.

Meer dan de helft van de werknemers in de kinderopvang is middelbaar opgeleid. Ruim een kwart heeft hbo-niveau.

In de welzijnsbranche is ruim de helft hoger opgeleid (vooral hbo). Hier omvat het aandeel mbo'ers ruim een kwart.

De jeugdzorg kent de meeste hoogopgeleiden. Het aandeel academisch geschoolden is hier het hoogst.

Bron: FCB (op basis van werknemersenquête AZW 2015)

Trends, kansen en bedreigingen

Alle drie de branches hebben te maken met belangrijke veranderingen. Die leiden tot nieuwe taken, complexer werk en andere kwaliteitseisen aan medewerkers:

Kinderopvang

- **Aanpassing kwaliteitseisen:** dit vergt heldere pedagogische doelen en investering in de kwaliteit van beroepskrachten. Deels leidt dit tot een verschuiving van niveau 3 naar niveau 4, deels tot een andere mix van mbo- en hbo-functies. Ook is er nieuw beleid op het gebied van veiligheid (bv. personscreening).
- **Samenwerking/integratie:** peuterspeelzalen worden omgevormd naar kinderopvang. Daarnaast is er samenwerking tussen kinderopvang met basisscholen (brede scholen) en jeugdzorg (kindcentra). Dit vraagt bredere pedagogische deskundigheid en de competentie om samen te werken.

Welzijn

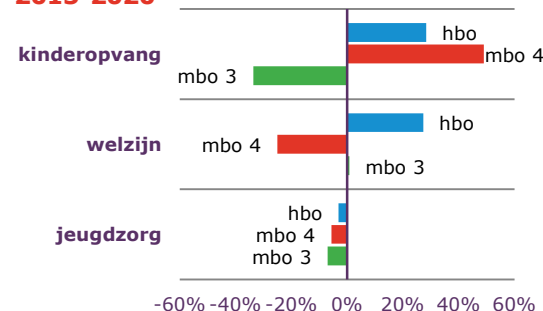
- **Kansen door transitie in het sociaal domein:** verschuiving van zorg naar welzijn, grotere nadruk op preventie. Er liggen kansen voor welzijnsorganisaties in domein jeugdzorg.
- **Sterke afhankelijkheid:** organisaties blijven afhankelijk van financiële middelen en prioritering door gemeenten.
- **Veranderingen in het werk:** zwaardere problematiek, stimuleren eigen kracht burgers, toename van agressie. Dit stelt andere eisen aan competenties van de medewerkers.
- **Meer samenwerking:** tussen professionals (bv in wijkteams) en met vrijwilligers en mantelzorgers.

Jeugdzorg

- **Transformatie nog niet afgerond:** sterke afhankelijkheid van aanbestedingen gemeente in opdrachtgever-opdrachtnemer relatie. Noodzaak om minder te doen maar meer resultaat te behalen, zoeken naar creatieve oplossingen, meer nadruk op lichtere gevallen en preventie (centra voor jeugd en gezin).
- **Andere manieren van werken:** integraal, cliëntgericht, ondernemend. Sturing op zelfregie klanten en coachen van vrijwilligers en mantelzorgers. Meer ambulante begeleiding en preventie. Grotere behoefte aan hbo'ers.
- **Meer vanuit een (wijk)netwerk:** samenwerking met professionals uit andere branches/wijkteams. Samenwerking in het kader van: één gezin, één plan, één regisseur.

Bron: AZW Integreerend rapport 2015, februari 2016

Verwachte krimp (-)/groei (+) belangrijkste kwalificatieniveaus 2015-2020

Bron: AZW-arbeidsmarkttool

Verwacht wordt dat de veranderingen in de sector zullen leiden tot verhoging van het gevraagde opleidingsniveau. De wijze waarop verschilt per sector:

- In de kinderopvang daalt de komende jaren naar verwachting het aantal werknemers met mbo-niveau 3, het aantal werknemers met mbo-4 en hbo-niveau stijgt.
- In welzijn daalt naar verwachting het aantal werknemers op niveau mbo-4, de vraag naar hbo'ers zal stijgen.
- In de jeugdzorg daalt het aantal werknemers op alle drie de niveaus nog, wel krimpt het aantal mbo'ers sterker dan het aantal hbo'ers.

Werkgevers bereiden zich hier ook op voor:

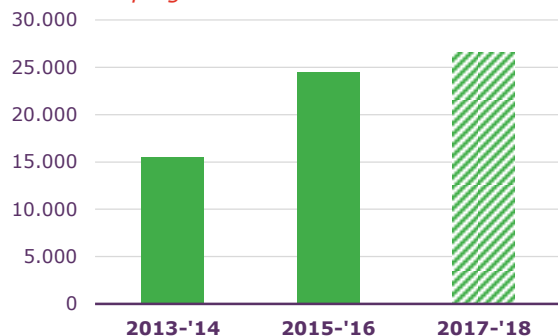
- Een derde (32%) van de werkgevers investeerde in 2016 in het **verhogen van het opleidingsniveau** van werknemers: hoofdzakelijk van mbo- naar hbo-niveau of van mbo-niveau 3 naar 4.
- Daarnaast is het personeel geschoold op **(nieuwe) vaardigheden en competenties**. De top 3: veiligheid, werken met nieuwe cliëntvragen en signalering/indicering.

Bron: AZW Werkgeversenquête 2016

Vacatures

Ontwikkeling ontstane vacatures in WJK

2017-2018 prognose

Het aantal vacatures neemt sinds 2014 toe. Vooral in recente jaren was er een grote stijging.

De grootste stijging was er het afgelopen jaar in de kinderopvang, maar ook in welzijn deed zich groei voor.

Bron: CBS, prognose UWV (Update januari 2017)

Top 10 vacatures

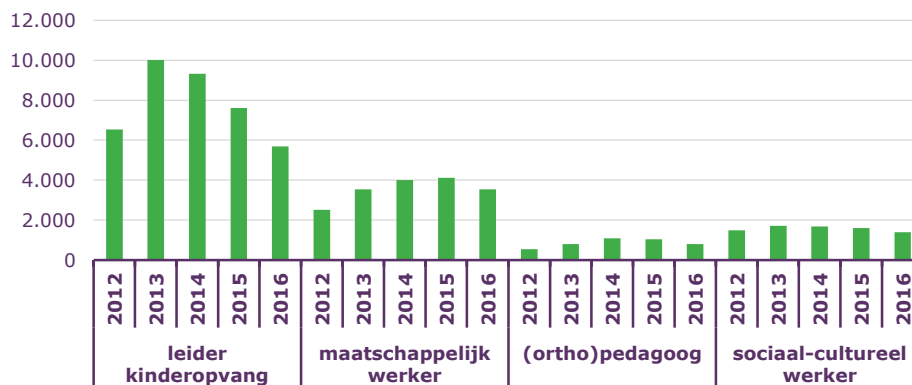
	Met name in:		
	Kinderopvang	Welzijn	Jeugdzorg
Leider kinderopvang	✓		
Verzorgende		✓	
Woonbegeleider gezinsvervangend tehuis		✓	✓
Verpleegkundige mbo		✓	✓
Maatschappelijk werker		✓	✓
Sociaal cultureel werker		✓	✓
Activiteitenbegeleider		✓	
Kinderopwas particulieren	✓		
Administratief medewerker secretariaat		✓	
Financieel administratief medewerker		✓	

Bron: UWV

WW-uitkeringen

Ontwikkeling instroom WW 2012-2016

Nieuwe WW-uitkeringen van een aantal relevante beroepen

Bron: UWV

Het is niet mogelijk om het aantal nieuwe WW-uitkeringen vanuit de sector WJK in beeld te brengen. De figuur geeft daarom een beeld van de WW-instroom voor vier voor de sector relevante beroepen. Daarbij is gekeken naar het beroep waarvoor WW'ers staan ingeschreven (ongeacht de sector van herkomst). Na een groei van de WW-instroom daalt op dit moment de WW-instroom weer. De instroom van leiders kinderopvang is het grootst, maar dit is ook met afstand de grootste beroepsgroep. De daling zette voor deze beroepsgroep al in 2014 in. Voor de andere beroepsgroepen steeg de instroom nog langer door maar is inmiddels ook sprake van een daling.

Kansen voor werkzoekenden

Amper personeelsknelpunten, kansen niet heel groot

Op dit moment is er eerder sprake van overschotten dan tekorten op de arbeidsmarkt in WJK. 15% van de werkgevers had medio 2016 te maken met moeilijk vervulbare vacatures. Dat is niet heel hoog. Daarmee zijn de kansen voor werkzoekenden in de sector op dit moment nog niet heel groot.

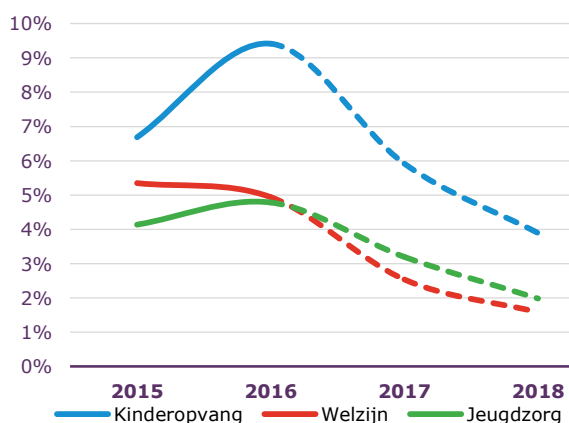
Waar vacatures wel moeilijk te vervullen zijn lijken de wervingsproblemen zich toe te spitsen op de agogische beroepen en de gedragswetenschappelijke beroepen, en dan met name in de jeugdzorg. Bij de agogische functies ontstaan vooral andere functies, omdat er meer ambulante wordt gewerkt. Niet iedereen wil of kan die overstap maken. Bij de gedragswetenschappers kan het knelpunt veroorzaakt worden door een beperkt aanbod van kandidaten met een master geaccrediteerde opleiding en registratie in het kwaliteitsregister Jeugd.

Bron: AZW Werkgeversenquête 2016

Komende jaren nemen overschotten wel af

Verwachte ontwikkeling aanbodoverschot

Versil tussen verwachte vraag en aanbod, procentueel (als aandeel in werkgelegenheid)

Bron: AZW arbeidsmarkttool 'veel vraagscenario – hoofdlijnenakkoorden'

- Door het verwachte werkgelegenheidsherstel in welzijn en de kinderopvang nemen de overschotten over de hele linie af.
- In welzijn en de jeugdzorg gaan bovendien de komende jaren veel ouderen met pensioen.
- Doordat in de jeugdzorg deels behoefte is aan dezelfde kwalificaties neemt ook daar het overschot waarschijnlijk af.
- Er blijft echter naar verwachting sprake van een aanbodoverschot in alle drie de branches.

Colofon

Uitgave: UWV Afdeling Arbeidsmarktinformatie en -advies

Inlichtingen: mechelien.vanderaalst@uwv.nl

Auteur: Mechelien van der Aalst